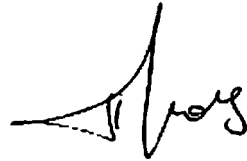

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ І ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ**

ПРОЦЬКА СВІТЛАНА МИКОЛАЇВНА

УДК 378.091.3:373.5.011.3-051:81/82]:004(043.3)

**КОМП'ЮТЕРНО ОРІЄНТОВАНА МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ
ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ
УЧИТЕЛІВ-ФІЛОЛОГІВ**

13.00.10 – інформаційно-комунікаційні технології в освіті

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ – 2019

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Інституті інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України, м. Київ.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор
Бобрицька Валентина Іванівна,
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова,
професор кафедри соціальної філософії, філософії
освіти та освітньої політики, м. Київ.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Коваль Тамара Іванівна,
Київський національний лінгвістичний університет,
професор кафедри методики викладання іноземних
мов й інформаційно-комунікаційних технологій,
м. Київ;

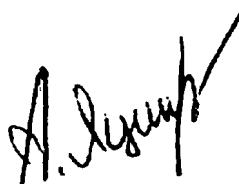
кандидат педагогічних наук
Глушак Оксана Михайлівна,
Київський університет імені Бориса Грінченка,
доцент кафедри комп'ютерних наук і математики,
м. Київ.

Захист відбудеться 14 травня 2019 р. о 14:30 на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.459.01 в Інституті інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України за адресою: 04060, м. Київ, вул. М. Берлінського, 9, 2-й поверх, зала засідань вченої ради, к. 205.

З дисертацією можна ознайомитися на сайті (iitlt.gov.ua) та у відділі аспірантури і докторантури Інституту інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України за адресою: 04060, м. Київ, вул. М. Берлінського, 9, 2-й поверх, к. 209.

Автореферат розіслано 11 квітня 2019 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради,
к. пед. н., с. н. с.

А. В. Яцишин

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. В умовах інтеграції України до міжнародного науково-освітнього простору виключного значення набуває розв'язання актуальних питань інформатизації національної системи освіти, яка є наскрізним напрямом інноваційного розвитку освітньої системи, ресурси якого ще не задіяні належним чином. Зокрема, актуальність інформатизації вищої педагогічної освіти пов'язана з тим, що в теперішній час спостерігається стала залежність між успіхами у навчанні майбутніх учителів, майбутній професійній реалізації та якістю їхньої підготовки до використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) на практиці. Так, згідно з моніторинговими дослідженнями ІКТ-компетентності вчителів (Міжнародне опитування ЮНЕСКО, ЮНІСЕФ, ПРООН, ОЕСР з навчання TALIS та ін.), Звітів країн Європейського Союзу з ІКТ в освіті (Country Report on ICT in Education) особливої уваги заслуговують фахівці гуманітарних спеціальностей з огляду на специфіку їх професійної підготовки, оскільки інформатичні дисципліни для них не є фаховими. Чіткі гарантії та відповідальність держави щодо процесу підготовки компетентного учителя-філолога регламентовано фундаментальними законодавчими і підзаконними актами, зокрема Законами України "Про освіту" (2017), "Про вищу освіту" (2014), Стратегією сталого розвитку "Україна-2020" (2015), Концепцією "Нова українська школа" (2016), "Концепцією розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки" (2018), "Положенням про Національну освітню електронну платформу" (2018).

Стратегія реформ, запит на здійснення яких чітко визначено суспільством і державою, є важливим стимулом прискорення системних змін у всіх галузях суспільного життя, передусім – освітній. Це обумовлює інтенсивний пошук у закладах вищої освіти (ЗВО) України механізмів використання ресурсів ІКТ у професійній підготовці компетентного учителя-філолога, здатного до продуктивної професійної діяльності.

Аналіз психолого-педагогічних джерел дав змогу виявити, що в освітній теорії та практиці накопичено значний потенціал, який може стати основою для вдосконалення компетентнісного підходу, використання ІКТ у процесі професійної підготовки майбутніх учителів-філологів: визначено імперативи сучасної стратегії професійної підготовки фахівців із позицій філософії освіти (В.П. Андрущенко, І.Д. Бех, М.З. Згуровський, І.А. Зязюн, В.Г. Кремень, В.О. Огнев'юк та інші); розроблено теоретичні й методичні основи неперервної професійної освіти (С.У. Гончаренко, В.І. Луговий, Н.Г. Ничкало, С.О. Сисоєва та інші); досліджено теоретичні й практичні аспекти використання ІКТ в освітньому процесі ЗВО (В.Ю. Биков, О.Ю. Буров, О.Г. Глазунова, А.М. Гуржій, М.І. Жалдак, Т.І. Коваль, О.Г. Колгатін, А.М. Коломієць, М.П. Лещенко, С.Г. Литвинова, Н.В. Морзе, Ю.Г. Носенко, В.В. Олійник, Л.Ф. Панченко, Л.Є. Петухова, Є.С. Полат, С.О. Семеріков, О.В. Співаковський, О.М. Спирін, Ю.В. Триус, І.М. Цідило, М.П. Шишкіна, А.В. Яцишин та інші); обґрунтовано теоретико-методологічні й методичні основи застосування компетентнісного підходу у підготовці фахівців з вищою

освітою (О.Є. Антонова, Н.М. Бібік, В.І. Бобрицька, Л.Є. Клос, Л.М. Кравченко, О.І. Локшина, О.В. Овчарук, О.І. Пометун, О.Я. Савченко, В.В. Ягупов та інші); висвітлено специфіку підготовки студентів гуманітарних спеціальностей в умовах інформатизації освіти (П.Г. Асоянц, О.М. Глушак, Л.А. Карташова, М. Коллінс (M. Collins), М. Сімонсон (M. Simonson), Н.В. Сороко, Є.О. Співаковська-Ванденберг, А. Томпсон (A. Thompson) та інші); з'ясовано закономірності впровадження комп'ютерно орієнтованих методичних систем навчання у ЗВО (О.М. Гончарова, В.І. Ключко, Ю.Г. Лотюк, Є.М. Смірнова-Трибульська, С.В. Шокалюк та інші); проаналізовано особливості підготовки майбутніх учителів-філологів (Л.В. Коваль, О.М. Семенов, І.В. Соколова, О.О. Циганок та інші).

Узагальнюючи теоретичний і практичний доробок вітчизняних і зарубіжних учених зазначаємо, що недостатньо розробленими залишаються питання використання комп'ютерно орієнтованих методик підготовки майбутніх учителів-філологів в умовах реалізації компетентної освіти. Проведений аналіз проблеми дослідження уможливив виокремлення *суперечностей*, властивих вітчизняній системі вищої педагогічної освіти, зокрема між:

- потребою суспільства у висококваліфікованих конкурентоспроможних, комп'ютерно грамотних, компетентних учителях-філологах і недостатнім рівнем сформованості професійно-педагогічних компетентностей у випускників філологічних факультетів педагогічних ЗВО;

- інтенсивним розвитком ІКТ в освіті та недостатнім рівнем їх використання у професійній підготовці майбутніх учителів-філологів у ЗВО;

- необхідністю доповнення освітнього процесу у ЗВО використанням комп'ютерно орієнтованих засобів і методів навчання, і недостатньою розробленістю методик застосування їх у фаховій підготовці майбутніх учителів-філологів.

Отже, **проблемою дослідження** є теоретичне обґрунтування та розроблення науково-методичного комп'ютерно орієнтованого супроводу формування професійно-педагогічної компетентності майбутніх учителів-філологів. Актуальність проблеми та виявлені суперечності зумовили вибір теми дослідження: **"Комп'ютерно орієнтована методика формування професійно-педагогічної компетентності майбутніх учителів-філологів"**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота пов'язана з темами науково-дослідної роботи Інституту інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України "Система психолого-педагогічних вимог до засобів інформаційно-комунікаційних технологій навчального призначення" (ДР № 0112U000281, 2012-2014 рр.); "Методологія формування хмаро орієнтованого навчально-наукового середовища педагогічного навчального закладу" (ДР № 0115U002231, 2015-2017 рр.).

Тему дисертації затверджено Вченою радою Інституту інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України (протокол № 8 від 28.10.2013 р.) та узгоджено в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 9 від 26.11.2013 р.);

уточнено Вченою радою Інституту інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України (протокол № 7 від 31 травня 2018 р.).

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та розробити комп'ютерно орієнтовану методику формування професійно-педагогічної компетентності майбутніх учителів-філологів.

У відповідності до мети дослідження визначено такі **задачі**:

1. Здійснити комплексний аналіз науково-педагогічних джерел та виокремити напрями дослідження визначеної проблеми, уточнити сутнісні характеристики базових понять дослідження.

2. Уточнити та схарактеризувати структуру професійно-педагогічної компетентності майбутніх учителів-філологів та визначити критерії, показники та рівні її сформованості.

3. Виокремити й обґрунтувати педагогічні умови реалізації комп'ютерно орієнтованої методичної системи формування професійно-педагогічної компетентності.

4. Розробити модель комп'ютерно орієнтованої методичної системи формування професійно-педагогічної компетентності майбутніх учителів-філологів.

5. Розробити й описати основні компоненти комп'ютерно орієнтованої методики формування професійно-педагогічної компетентності майбутніх учителів-філологів та експериментальним шляхом перевірити її педагогічну доцільність.

Об'єкт дослідження: процес формування професійно-педагогічної компетентності майбутніх учителів-філологів у ЗВО.

Предмет дослідження: комп'ютерно орієнтована методика формування професійно-педагогічної компетентності майбутніх учителів-філологів у ЗВО.

Для реалізації основних задач дослідження на різних його етапах використано систему теоретичних, емпіричних і статистичних **методів**, а саме:

- *теоретичні методи:* аналіз науково-педагогічних та нормативних джерел з метою виокремлення напрямів дослідження визначеної проблеми, синтез – для визначення сутнісних характеристик базових понять дослідження, аналіз вітчизняного та зарубіжного досвіду – для характеристики структури професійно-педагогічної компетентності (ППК) майбутніх учителів-філологів, узагальнення та систематизація – для розроблення комп'ютерно орієнтованої методики формування професійно-педагогічної компетентності (КОМФППК) майбутніх учителів-філологів, виокремлення педагогічних умов її реалізації та експериментальної перевірки отриманих результатів;

- *емпіричні методи:* діагностичні (педагогічне анкетування, експертне опитування, бесіди з учасниками освітнього процесу ЗВО); прогностичні (моделювання – для побудови моделі комп'ютерно орієнтованої методичної системи формування ППК майбутніх учителів-філологів; шкалування, ранжування – для вивчення критеріїв, показників та рівнів сформованості ППК майбутніх учителів-філологів в умовах використання КОМФППК); експериментальні (констатувальний та формувальний експерименти для перевірки гіпотези);

- *статистичні методи*: кількісний та якісний аналіз результатів експериментальної роботи, їх графічна та аналітична інтерпретація, встановлення статистичної значущості результатів дослідження.

Наукова новизна та теоретичне значення дослідження полягає в тому, що:

– *вперше* розроблено модель комп'ютерно орієнтованої методичної системи формування професійно-педагогічної компетентності майбутніх учителів-філологів; уточнено структуру професійно-педагогічної компетентності майбутніх учителів-філологів та обґрунтовано її предметний, інформаційно-цифровий, комунікативний, особистісний складники; визначено критерії (мотиваційно-цільовий, професійно-когнітивний, професійно-діяльнісний, рефлексивно-оцінювальний), їх показники та рівні (елементарний, базовий, поглиблений) сформованості професійно-педагогічної компетентності майбутніх учителів-філологів; виокремлено, обґрунтовано та схарактеризовано педагогічні умови реалізації комп'ютерно орієнтованої методичної системи формування професійно-педагогічної компетентності майбутніх учителів-філологів;

– *уточнено* поняття "комп'ютерно орієнтована методика формування професійно-педагогічної компетентності майбутніх учителів-філологів"; "формування професійно-педагогічної компетентності майбутнього учителя-філолога";

– *дістали подальшого розвитку* теоретичні та методичні засади створення і розвитку комп'ютерно орієнтованого освітнього середовища закладу вищої освіти у частині, що стосується використання комп'ютерно орієнтованої методичної системи формування професійно-педагогічної компетентності майбутніх учителів-філологів.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що:

– *розроблено* комп'ютерно орієнтовану методику формування професійно-педагогічної компетентності майбутніх учителів-філологів, складниками якої є мета (цілі), зміст, комп'ютерно орієнтовані форми, методи і засоби навчання;

– *розроблено і впроваджено* навчально-методичний комплекс для студентів і викладачів ЗВО, до якого увійшли навчально-методичний посібник "Комп'ютерно орієнтована освіта майбутніх філологів" (у співавторстві); електронні навчальні курси "Педагогіка загальна", "Педагогіка вищої школи" (у співавторстві) на базі системи MOODLE Київського університету імені Бориса Грінченка: (<http://e-learning.kubg.edu.ua/course/view.php?id=83>, <http://e-learning.kubg.edu.ua/course/view.php?id=2745>); методичні рекомендації для проведення семінарських занять з навчальних дисциплін педагогічного циклу ("Історія педагогіки", "Педагогіка загальна", "Педагогіка", "Педагогічна творчість", "Методика виховної роботи", "Педагогіка вищої школи") з використанням КОМФППК майбутніх учителів-філологів.

Результати дисертації можуть бути використані в освітньому процесі педагогічних і класичних ЗВО, зокрема у підготовці студентів освітнього ступеня "бакалавр" Галузей знань: 01 Освіта/Педагогіка (спеціальність 014 Середня освіта), 03 Гуманітарні науки (спеціальність 035 Філологія), у системі підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників філологічних спеціальностей.

Основні положення та **результати дослідження впроваджено** в освітній процес Київського університету імені Бориса Грінченка (Довідка від 31.10.2017 р. № 160-н), Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (Довідка від 26.10.2017 р. № 04-10/1827) та Рівненського державного гуманітарного університету (Довідка від 03.11.2017 р. № 237).

Особистий внесок здобувача у працях, опублікованих у співавторстві, полягає у висвітленні особливостей використання КОЗН в навчанні майбутніх філологів [1]; виокремленні організаційно-педагогічних умов застосування ІКТ у процесі вивчення педагогічних дисциплін майбутніми учителями-філологами [3]; здійсненні аналізу проблеми формування професійних компетентностей майбутніх учителів-філологів КОЗН в умовах ЗВО [7]; обґрунтуванні загальної методики експериментального дослідження проблеми формування професійних компетентностей майбутніх учителів засобами комп'ютерно орієнтованої методики [8]; розкритті сутнісних характеристик комп'ютерно орієнтованого середовища навчання у сучасному ЗВО [12]; розгляді практичних аспектів використання хмарних сервісів навчання у процесі формування професійних компетентностей учителів-філологів [14]; впровадженні технології використання КОЗН в освітньому процесі сучасних ЗВО [28, 29].

Апробація результатів дисертації. Основні положення, висновки та результати дисертаційної роботи було презентовано у доповідях на науково-практичних заходах різного рівня, а саме: *7 міжнародних конференціях*: "Людські цінності і толерантність у сучасному світі: міжконтинентальний діалог інтелектуалів" (м. Київ, 2011), "Наука, освіта, суспільство очима молодих" (м. Рівне, 2013), "Стратегія качества в промышленности и образовании" (м. Варна (Болгарія), 2015), "Нові інформаційні технології в освіті для всіх: безперервна освіта" (ІТЕА-2015)" (м. Київ, 2015), "Формування державної освітньої політики: філософські, теоретичні та прикладні аспекти" (м. Київ, 2016), "Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору" (м. Київ, 2016-2017); *6 всеукраїнських конференціях*: "Дослідження молодих учених у контексті розвитку сучасної науки" (м. Київ, 2014-2015), "Наукова молодь" (м. Київ, 2013-2016); *2 міжнародних семінарах*: "Хмарні технології в освіті" (м. Київ, 2013, 2016); *4 звітних наукових конференціях*: "Звітна наукова конференція Інституту інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України" (м. Київ, 2014-2017).

Матеріали і результати дослідження обговорювалися та отримали схвальні відгуки на засіданнях: відділу інформатизації навчально-виховних закладів, (з 2015 р. – відділ хмаро орієнтованих систем інформатизації) Інституту інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України (м. Київ, 2013-2017), Всеукраїнських методологічних семінарах для молодих учених "Інформаційно-комунікаційні технології в освіті та наукових дослідженнях" Інституту інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України (м. Київ, 2013-2017), засіданнях кафедри теорії та історії педагогіки Київського університету імені Бориса Грінченка (м. Київ, 2012-2017).

Публікації. Основні положення і результати дисертаційної роботи відображено у 29 наукових публікаціях, з них: 1 навчальний посібник (у

співавторстві); 7 статей (з яких 4 – одноосібні) у наукових фахових виданнях України (3 – включено до міжнародних наукометричних баз); 2 одноосібні статті – у зарубіжних періодичних виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз; 17 статей та тез доповідей – у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій різного рівня (з них 2 – у співавторстві); 2 електронних навчальних курси (у співавторстві).

Структура дисертації. Робота складається з анотації, вступу, 4 розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (244 найменувань, із них 57 іноземними мовами) та 32 додатків. Повний обсяг дисертації становить 304 сторінки, з них 187 сторінок основного тексту. Робота містить 45 рисунків та 17 таблиць на 15 сторінках основного тексту.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено його мету, задачі, об'єкт і предмет, зазначено методи роботи, розкрито наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дослідження, наведено відомості про їх апробацію та впровадження, а також дані про публікації автора, структуру і зміст дисертації.

У першому розділі "**Теоретичні засади формування професійно-педагогічної компетентності майбутніх учителів-філологів в умовах інформатизації освіти**" досліджено особливості реалізації компетентнісного підходу до навчання студентів сучасного ЗВО в умовах комп'ютерно орієнтованого освітнього середовища; розкрито процес формування ППК майбутніх учителів-філологів в умовах інформатизації освіти як педагогічну проблему; проаналізовано передумови становлення і розвитку ІКТ у процесі формування ППК майбутніх учителів-філологів в освітньому процесі ЗВО.

Аналіз сутнісного змісту базових понять дослідження – "компетентність", "компетенція", "компетентний", "компетентнісний підхід" уможливив розкриття взаємозалежності цих понять у контексті дослідження проблеми формування ППК майбутніх учителів-філологів. Так, поняття "компетентний" визначено так: індивід, який має достатні знання в будь-якій галузі; який з будь-чим добре обізнаний; тямущий; який ґрунтується на знанні; кваліфікований. Поняття "компетентнісний підхід" трактується як нова парадигма формування кадрів для системи освіти, що передбачає включення в систему комплексної стандартизації якості вищої освіти таких новоутворень, як конкурентоспроможність і конкурентоздатність.

Аналіз праць вітчизняних та зарубіжних науковців щодо використання ІКТ для формування ППК майбутніх учителів-філологів в освітньому процесі ЗВО дав змогу визначити тенденції формування комп'ютерно орієнтованого освітнього середовища у ЗВО та виокремити його переваги застосування (в умовах переходу світової спільноти до інформаційного суспільства пріоритетним вважається формування уміння вчитися у майбутніх учителів-філологів, оволодіння ними навичками пошуку інформації, здатності до самонавчання упродовж життя, що стає невід'ємною частиною їх професійної діяльності; глобалізація усіх сфер життєдіяльності особистості і суспільства в

умовах інформатизації сучасного світу, що вимагає від вищої школи надання молодій людині елементарних можливостей інтегруватися в різні соціуми, самовизначатися в житті, активно діяти, бути конкурентоспроможною на світовому ринку праці).

Дослідження формування ППК майбутніх учителів-філологів в умовах інформатизації освіти як педагогічної проблеми дало змогу проаналізувати різні підходи до розкриття сутнісного змісту компетентностей студентів ЗВО, що створило наукове підґрунтя до визначення структури ППК майбутніх учителів-філологів. Компонентами структури ППК майбутніх учителів-філологів є: *предметна* (здатність самостійно набувати нові знання й уміння за фахом; здатність до розв'язування проблем у предметній сфері діяльності); *інформаційно-цифрова* (володіння інформаційними технологіями; спроможність знаходити інформацію; здатність систематизувати, узагальнювати її; здатність до критичного ставлення до інформації, поширеної медійними засобами і рекламою; здатність застосовувати знання, виявляти інформаційну грамотність); *комунікативна* (володіння сукупністю вербальних і невербальних засобів комунікації; здатність вступати в комунікацію з метою порозуміння у ситуаціях професійного та міжособистісного спілкування); *особистісна* (здатність до самостійної пізнавальної діяльності, що передбачає спроможності до постановки і розв'язання пізнавальних задач у навчальній та професійній сфері, пошук нестандартних рішень; створення і розв'язування проблемних ситуацій задля оптимізації процесів навчання й професійної діяльності; здатність навчатися впродовж життя; уміння аналізувати ситуацію на ринку праці тощо).

У другому розділі "**Моделювання процесу використання комп'ютерно орієнтованої методики формування професійно-педагогічної компетентності майбутніх учителів-філологів**" описано загальну методіку дослідження проблеми, методологічні основи та гіпотезу; схарактеризовано структурні компоненти КОМФППК майбутніх учителів-філологів; виокремлено, обґрунтовано та схарактеризовано педагогічні умови реалізації комп'ютерно орієнтованої методичної системи формування ППК майбутніх учителів-філологів; визначено та описано критерії та показники, рівні сформованості ППК майбутніх учителів-філологів в умовах використання КОМФППК; розроблено та обґрунтовано модель комп'ютерно орієнтованої методичної системи формування ППК майбутніх учителів-філологів.

Сформульовано гіпотезу дослідження: ефективність формування ППК майбутніх учителів-філологів підвищується за умови застосування у ЗВО комп'ютерно орієнтованої методики, складниками якої є мета (цілі), зміст, комп'ютерно орієнтовані форми, методи і засоби навчання. З метою реалізації завдань дослідження здійснено педагогічний експеримент, який складався з аналітико-пошукового етапу (2011 по 2012 рр.); експериментального (констатувального, формувального) етапу (2012-2013 н.р.; 2013-2014 н.р., 2014-2015 н.р. та 2015-2016 н.р.) та підсумково-коригувального етапу (2017-2018 рр.). Дослідно-експериментальну роботу було здійснено у Київському університеті імені Бориса Грінченка, Національному педагогічному університеті імені

М.П. Драгоманова та Рівненському державному гуманітарному університеті, які стали експериментальними базами дослідження.

Для розкриття дидактичних основ використання досліджуваного феномену уточнено зміст дефініції "*комп'ютерно орієнтована методика формування професійно-педагогічної компетентності майбутніх учителів-філологів*", яку визначено як сукупність ієрархічно пов'язаних компонентів (мети (цілей), змісту, комп'ютерно орієнтованих форм, методів і засобів навчання), що спрямована на формування ППК у майбутніх учителів-філологів в освітньому процесі сучасного ЗВО.

Мета (цілі) навчання полягає у формуванні ППК майбутніх учителів-філологів у процесі використання комп'ютерно орієнтованої методики. *Зміст навчання* за КОМФППК майбутніх учителів-філологів розкривається у навчальному матеріалі дисциплін педагогічного циклу, що викладаються у ЗВО. У розробленій методиці використовуються такі комп'ютерно орієнтовані *форми організації освітнього процесу*, як: навчальні заняття (семінарські, практичні та індивідуальні заняття, консультації); самостійна робота; практична підготовка; контрольні заходи. Основними комп'ютерно орієнтованими *методами навчання* визначено роботу з електронними підручниками, е-бібліотеками, репозиторіями; роботу з відомостями, що отримуються через глобальну мережу Internet, інтерактивні методи: комп'ютерне навчання, методи навчального контролю і самоконтролю, методи комп'ютерної діагностики готовності студентів до занять, метод проектів, навчання у співробітництві, створення цифрових нарративів. Розроблена методика заснована через використання наступних *КОЗН*: апаратне забезпечення: сучасні мобільні засоби; програмне забезпечення: е-бібліотеки, хмаро орієнтовані засоби, е-соціальні мережі, комп'ютерно орієнтовані системи навчального призначення та технології мережного е-дистанційного навчання, освітній портал.

У процесі розроблення КОМФППК майбутніх учителів-філологів у ЗВО було ураховано, по-перше, їх професійну спрямованість шляхом диференціації змісту навчання; по-друге, прогнозування результатів впровадження КОМФППК майбутніх учителів-філологів в освітній процес ЗВО; по-третє, забезпечення варіативності комп'ютерно орієнтованих форм організації освітнього процесу, методів і засобів навчання.

В основу побудови моделі комп'ютерно орієнтованої методичної системи формування ППК майбутніх учителів-філологів покладено розуміння досліджуваного феномена як багатокомпонентного виду діяльності, що включає такі складники: 1) цільовий; 2) методологічного забезпечення; 3) діяльнісно-практичний; 4) змістово-технологічний; 5) діяльнісно-корекційний (Рис. 1).

Осердям цільового складника представленої моделі визначено мету – формування ППК майбутніх учителів-філологів в умовах комп'ютерно орієнтованої методики. Визначено, що складова методологічного забезпечення даної моделі включає компетентнісний, особистісно-орієнтований, діяльнісний та інформатичний підходи, а також передбачає реалізацію низки принципів, зокрема цілісності та системності, послідовності, доступності та ін.

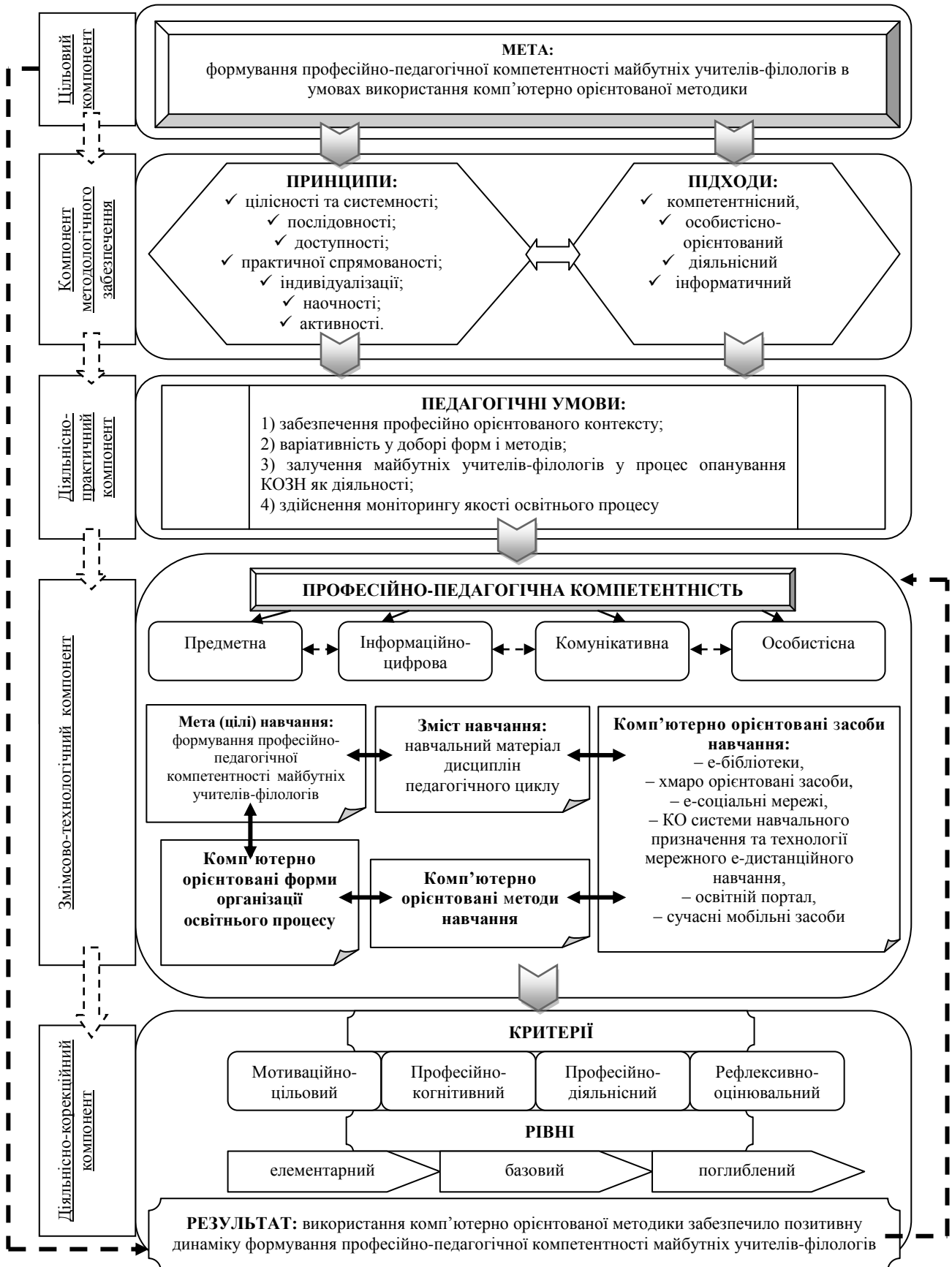

Рис. 1. Модель комп'ютерно орієнтованої методичної системи формування професійно-педагогічної компетентності майбутніх учителів-філологів.

Обґрунтовано, що реалізацію діяльнісно-практичного компоненту моделі забезпечують педагогічні умови реалізації комп'ютерно орієнтованої методичної системи формування ППК майбутніх учителів-філологів в системі їх професійної підготовки.

Встановлено, що змістово-технологічний компонент моделі містить комплекс взаємопов'язаних складників: *зміст навчання* (навчальний матеріал дисциплін педагогічного циклу); комп'ютерно орієнтовані *форми організації освітнього процесу* (комп'ютерно орієнтованих лекції, семінари і практичні заняття, консультації, комп'ютерно орієнтована науково-дослідна робота, комп'ютерне тестування, модульні контрольні роботи тощо, дистанційні форми – електронні навчальні курси (ЕНК): чат (текстовий, графічний); інтерактивні форми проведення семінарів, практичних й лабораторних занять, консультацій та ін., комп'ютерно орієнтовані екзамени й заліки); комп'ютерно орієнтовані *методи навчання* (робота з електронними підручниками, е-бібліотеками, репозиторіями; робота з відомостями, що отримуються через глобальну мережу Internet, інтерактивні методи: комп'ютерне навчання, комп'ютерно орієнтовані методи навчального контролю і самоконтролю, методи комп'ютерної діагностики готовності студентів до занять, метод проектів, навчання у співробітництві, створення цифрових нарративів); *КОЗН* (апаратне забезпечення: сучасні мобільні засоби; програмне забезпечення: е-бібліотеки, хмаро орієнтовані засоби, е-соціальні мережі, комп'ютерно орієнтовані системи навчального призначення та технології мережного е-дистанційного навчання, освітній портал). Компоненти структури ППК майбутніх учителів-філологів є: предметна; інформаційно-цифрова; комунікативна; особистісна.

Визначено, що діяльнісно-корекційний компонент моделі складають *критерії* сформованості ППК майбутніх учителів-філологів: 1) мотиваційно-цільовий; 2) професійно-когнітивний; 3) професійно-діяльнісний; 4) рефлексивно-оцінювальний. Схарактеризовано *рівні* сформованості ППК майбутніх учителів-філологів: 1) елементарний (репродуктивний); 2) базовий (аналогії); 3) поглиблений (творчий). *Результатом* використання комп'ютерно орієнтованої методики визначено позитивну динаміку формування ППК майбутніх учителів-філологів.

У третьому розділі "**Особливості використання комп'ютерно орієнтованої методики формування професійно-педагогічної компетентності майбутніх учителів-філологів**" обґрунтовано та описано сутність і особливості впровадження КОМФППК майбутніх учителів-філологів; розкрито особливості використання КОЗН КОМФППК майбутніх учителів-філологів; описано методику навчання дисципліни "Педагогіка загальна" в умовах використання КОМФППК майбутніх учителів-філологів; розроблено для професорсько-викладацького складу ЗВО рекомендації до впровадження КОМФППК майбутніх учителів-філологів.

У розділі обґрунтовано та описано сутність і особливості впровадження КОМФППК майбутніх учителів-філологів, а саме: 1) специфіки реалізації мети (цілей), що визначається державними вимогами до фахової підготовки

майбутніх учителів-філологів; 2) особливостей використання КОМФППК майбутніх учителів-філологів, що детермінується відповідним рівнем розробленості науково-методичного комп'ютерно орієнтованого супроводу, а саме: підручників, навчально-методичних посібників, навчальних програм дисциплін педагогічного циклу для майбутніх учителів-філологів, ЕНК, методичних рекомендацій для проведення семінарських занять тощо.

Здійснено аналіз досвіду реалізації провідних форм організації навчання, що уможливило виявлення у навчальних планах фахової підготовки студентів ОС "бакалавр" Галузей знань: 01 Освіта/Педагогіка (спеціальність 014 Середня освіта), 03 Гуманітарні науки (спеціальність 035 Філологія) денної форми навчання досліджуваних ЗВО домінування традиційних (лекції, семінарські заняття, індивідуальна робота, самостійна робота, модульний контроль).

Обґрунтовано, що специфіка ефективної реалізації методів навчання майбутніх учителів-філологів педагогічним дисциплінам визначається оптимальним співвідношенням у застосуванні традиційних й комп'ютерно орієнтованих, де перевагу необхідно надавати останнім. Визначено особливості використання КОЗН КОМФППК майбутніх учителів-філологів, а саме: е-бібліотеки, хмарні сервіси, е-соціальні мережі, комп'ютерно орієнтовані системи навчального призначення та технології мережного е-дистанційного навчання, освітній портал та сучасні мобільні засоби, що створило підґрунтя для умовиводу щодо педагогічної доцільності їх використання для формування ППК студентів у сучасних ЗВО. Описано методику навчання дисципліни "Педагогіка загальна" в умовах КОМФППК майбутніх учителів-філологів на прикладі розгорнутих планів-конспектів семінарських занять.

Розроблено рекомендації щодо впровадження КОМФППК майбутніх учителів-філологів для професорсько-викладацького складу, адміністрації ЗВО та навчально-допоміжного персоналу, а саме: розкрито доцільність впровадження КОМФППК майбутніх учителів-філологів через висвітлення особливостей структурних компонентів зазначеної методики; описано процес впровадження КОМФППК майбутніх учителів-філологів через приклади інтеграції КОЗН у конспекти навчальних занять.

У четвертому розділі "**Організація, проведення та результати експериментальної роботи**" описано хід та методику педагогічного експерименту, яка базується на методології та загальній програмі дослідження; обґрунтовано мету, завдання, методи, основні види та алгоритм проведення експериментальної роботи; подано опис способів оброблення даних та здійснено аналіз результатів експерименту; експериментально перевірено КОМФППК майбутніх учителів-філологів.

На різних етапах експериментального дослідженням було залучено 764 студента – майбутніх учителів-філологів, з них на етапі констатувального формувального експерименту 197 осіб увійшли до експериментальної групи (ЕГ), 183 особи – до контрольної групи (КГ).

Аналіз результатів констатувального етапу педагогічного експерименту засвідчив, що у 54,74% (101 особа) студентів КГ ППК сформована на елементарному, у 41,24% (75 осіб) на базовому рівні, у 4,02% (7 осіб) на

поглибленому рівні, в той час як у студентів ЕГ елементарний становить 55,44% (109 осіб), базовий рівень становив 42,54% (83 особи), а поглиблений рівень підвищився до 2,02% (5 осіб).

Аналіз результатів формувального етапу педагогічного експерименту дав змогу обґрунтувати вибір статистичних методів оброблення й аналізу даних та засвідчив, що у 40,44% (74 особи) студентів КГ ППК сформована на елементарному, у 47,54% (87 осіб) на базовому рівні, у 12,02% (22 особи) на поглибленому рівні, в той час як у студентів ЕГ елементарний знизився до 27,92% (55 осіб), базовий рівень становив 50,76% (100 осіб), а поглиблений рівень підвищився до 21,32% (42 особи). (рис.2).

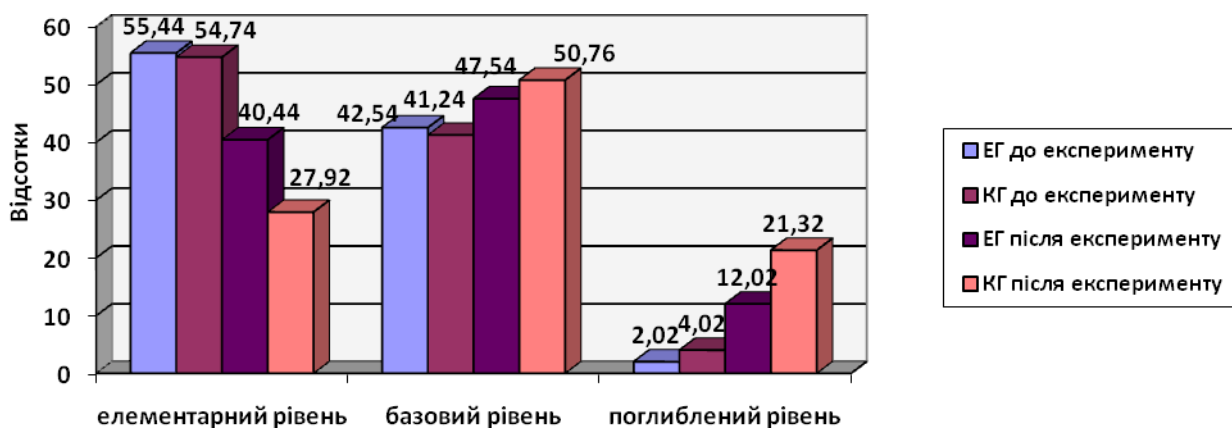

Рис. 2. Динаміка рівнів сформованості ППК майбутніх учителів-філологів експериментальної (ЕГ) та контрольної (КГ) груп до і після експерименту.

Узагальнення результатів констатувального та формувального етапів експерименту надало можливість виявити якісну відмінність у динаміці формування ППК майбутніх учителів-філологів до і після дослідно-експериментальної роботи (табл. 1).

Таблиця 1.

Динаміка формування ППК у майбутніх учителів-філологів до та після експерименту за методом χ^2

Рівні сформованості ППК	До експерименту		Після експерименту	
	Q1i(КГ)	Q2i(ЕГ)	Q1i(КГ)	Q2i(ЕГ)
	n1=183	n2=197	n1=183	n2=197
елементарний	161	174	66	19
базовий	14	15	82	108
поглиблений	8	8	35	70
	$\chi^2=1,001$	$\chi^2=1,001$	$\chi^2=4,351^*$	$\chi^2=12,021^*$

*Прим.: Табличне значення χ^2 для рівня значущості $\alpha=0,05$ і кількості ступенів свободи $\eta = 2$ становить $T_{крит} = 5,99$.

За допомогою методу χ^2 встановлено, що різниця між КГ та ЕГ до експерименту статистично незначуща, а між експериментальними групами до і після експерименту – статистично значуща.

Таким чином, гіпотеза дослідження підтверджується.

На основі отриманих результатів дослідження було сформульовано рекомендації щодо доцільності застосування КОМФППК майбутніх учителів-філологів в умовах сучасного ЗВО під час вивчення дисциплін педагогічного циклу.

ВИСНОВКИ

У дисертації досліджено проблему теоретичного обґрунтування та розроблення науково-методичного комп'ютерно орієнтованого супроводу формування професійно-педагогічної компетентності майбутніх учителів-філологів. Відповідно до мети та задач дослідження отримано такі основні **результати**: здійснено комплексний аналіз науково-педагогічних джерел та виокремлено напрями дослідження визначеної проблеми, уточнено сутнісні характеристики базових понять дослідження; уточнено та схарактеризовано структуру професійно-педагогічної компетентності майбутніх учителів-філологів та визначено критерії, показники та рівні її сформованості; виокремлено й обґрунтовано педагогічні умови реалізації комп'ютерно орієнтованої методичної системи формування професійно-педагогічної компетентності; розроблено модель комп'ютерно орієнтованої методичної системи формування професійно-педагогічної компетентності майбутніх учителів-філологів; розроблено й описано основні компоненти комп'ютерно орієнтованої методики формування професійно-педагогічної компетентності майбутніх учителів-філологів та експериментальним шляхом перевірено її педагогічну доцільність.

Результати дослідження дають підставу сформулювати наступні висновки:

1. У процесі здійснення комплексного аналізу науково-педагогічних джерел виявлено, що проблема формування ППК майбутніх учителів-філологів в умовах комп'ютерно орієнтованого освітнього середовища сучасних ЗВО досліджувалася у таких аспектах: особливості організації освітнього процесу ЗВО в умовах інформатизації освіти; підготовка майбутніх учителів-філологів в умовах формальної, неформальної та інформальної освіти з використанням ІКТ; упровадження інноваційних технологій в освітній процес підготовки майбутніх учителів-філологів; особливості використання комп'ютерно орієнтованих методик підготовки майбутніх учителів-філологів в умовах реалізації компетентної освіти. Недостатній рівень розробленості проблеми використання КОМФППК майбутніх учителів-філологів зумовив визначення напрямів дослідження: аналіз стану розробленості проблеми, уточнення дефініцій базових і допоміжних понять дослідження; визначення та характеристика структури професійно-педагогічної компетентності майбутніх учителів-філологів, вибір та обґрунтування критеріїв, показників та рівнів її сформованості; виокремлення й обґрунтування педагогічних умов реалізації комп'ютерно орієнтованої методичної системи формування професійно-педагогічної компетентності; моделювання комп'ютерно орієнтованої методичної системи формування професійно-педагогічної компетентності майбутніх учителів-філологів, перевірка її ефективності експериментальним шляхом; розроблення науково-методичного супроводу упровадження КОМФППК майбутніх учителів-філологів в освітньому процесі сучасних ЗВО.

Студіювання наукових підходів учених до визначення сутнісних характеристик базових і допоміжних понять дослідження уможливило уточнення змісту дефініцій, а саме "комп'ютерно орієнтована методика формування професійно-педагогічної компетентності майбутніх учителів-філологів" – це сукупність мети (цілі), змісту, комп'ютерно орієнтованих форм, методів і засобів навчання, що спрямована на формування професійно-педагогічної компетентності у майбутніх учителів-філологів в освітньому процесі сучасного ЗВО; "формування професійно-педагогічної компетентності майбутнього учителя-філолога" – процес оволодіння майбутніми учителями-філологами необхідних когнітивних і мета-когнітивних здатностей, умінь, навичок, знань і розуміння, міжособистісних, розумових і практичних умінь і навичок та етичних цінностей для успішного здійснення професійної діяльності.

2. Здійснення аналізу інформаційних джерел дало змогу уточнити структуру ППК майбутніх учителів-філологів, яка має: предметну (здатність самостійно набувати нові знання і уміння за фахом; здатність до розв'язування проблем у предметній сфері діяльності); інформаційно-цифрову (володіння інформаційними технологіями; спроможність знаходити інформацію; здатність систематизувати, узагальнювати її; здатність до критичного ставлення до інформації, поширюваної медійними засобами і рекламою; здатність застосовувати знання, виявляти інформаційну грамотність); комунікативну (володіння сукупністю вербальних і невербальних засобів комунікації; здатність вступати в комунікацію з метою порозуміння у ситуаціях професійного та міжособистісного спілкування); особистісну (здатність до самостійної пізнавальної діяльності, що передбачає спроможності до постановки і розв'язання пізнавальних задач у навчальній та професійній сфері, пошук нестандартних рішень; створення і розв'язування проблемних ситуацій задля оптимізації процесів навчання і професійної діяльності; здатність навчатися впродовж життя; уміння аналізувати ситуацію на ринку праці тощо) складові.

На основі аналізу структури ППК майбутніх учителів-філологів визначено критерії та показники сформованості ППК майбутніх учителів-філологів в умовах навчання у ЗВО, а саме: мотиваційно-цільовий критерій (наявність розвинутої пізнавальної мотивації, обумовленої професійними інтересами; прагнення до професійного самовдосконалення); професійно-когнітивний критерій (володіння фундаментальними знаннями, які є необхідними в майбутній професійній діяльності); професійно-діяльнісний критерій (готовність до самостійної реалізації сформованих знань, умінь, навичок в різних ситуаціях, здатність до творчої діяльності в різних професійних ситуаціях); рефлексивно-оцінювальний критерій (здатність до самоорганізації, самооцінки своєї діяльності і постійного самовдосконалення, досягнення високого рівня професіоналізму). Схарактеризовано рівні сформованості ППК майбутніх учителів-філологів, а саме: 1) елементарний (репродуктивний); 2) базовий (аналогії); 3) поглиблений (творчий).

3. Виокремлено й обґрунтовано педагогічні умови реалізації комп'ютерно орієнтованої методичної системи формування ППК майбутніх учителів-

філологів майбутніх учителів-філологів: 1) забезпечення професійно орієнтованого контексту змісту навчання в умовах використання КОМФППК майбутніх учителів-філологів; 2) варіативність у доборі форм і методів у процесі використання КОМФППК майбутніх учителів-філологів; 3) залучення майбутніх учителів-філологів до процесу опанування КОЗН як діяльності, що моделює різні аспекти їхньої майбутньої професії; 4) здійснення моніторингу якості освітнього процесу з упровадження КОМФППК майбутніх учителів-філологів у систему професійної підготовки.

4. У процесі проблемно-теоретичного аналізу науково-педагогічних джерел та власних досліджень розроблено модель комп'ютерно орієнтованої методичної системи формування ППК майбутніх учителів-філологів у єдності таких складників: цільового (формування ППК майбутніх учителів-філологів в умовах комп'ютерно орієнтованої методики); методологічного забезпечення (принципи: цілісності та системності, послідовності, доступності, практичної спрямованості, індивідуалізації, наочності, активності та підходи: компетентнісний, особистісно-орієнтований, діяльнісний та інформатичний); діяльнісно-практичного (педагогічні умови реалізації комп'ютерно орієнтованої методичної системи формування ППК майбутніх учителів-філологів); змістово-технологічного (зміст навчання, комп'ютерно орієнтовані форми організації освітнього процесу; комп'ютерно орієнтовані методи навчання; КОЗН); діяльнісно-корекційного (критерії, показники та рівні сформованості ППК майбутніх учителів-філологів).

5. На основі обґрунтування та розроблення КОМФППК майбутніх учителів-філологів визначено її компонентний склад, а саме: мету (формування ППК майбутніх учителів-філологів), зміст (підготовка майбутніх учителів-філологів у процесі вивчення дисциплін педагогічного циклу); комп'ютерно орієнтовані форми (комп'ютерно орієнтовані лекції, семінари і практичні заняття, консультації, комп'ютерно орієнтована науково-дослідна робота, комп'ютерне тестування, модульні контрольні роботи тощо, дистанційні форми – електронні навчальні курси (ЕНК): чат (текстовий, графічний); інтерактивні форми проведення семінарів, практичних й лабораторних занять, консультацій та ін., комп'ютерно орієнтовані екзамени й заліки); комп'ютерно орієнтовані методи (робота з електронними підручниками, е-бібліотеками, репозитаріями; робота з відомостями, що отримуються через глобальну мережу Internet, інтерактивні методи: комп'ютерне навчання, комп'ютерно орієнтовані методи навчального контролю і самоконтролю, методи комп'ютерної діагностики готовності студентів до занять, метод проектів, навчання у співробітництві, створення цифрових нарративів) і КОЗН (апаратне забезпечення: сучасні мобільні засоби; програмне забезпечення: е-бібліотеки, хмаро орієнтовані засоби, е-соціальні мережі, комп'ютерно орієнтовані системи навчального призначення та технології мережного е-дистанційного навчання, освітній портал).

Експериментальна перевірка ефективності використання комп'ютерно орієнтованої методики формування професійно-педагогічної компетентності майбутніх учителів-філологів підтверджує її педагогічну доцільність та

гіпотезу дослідження, а отже, є підстави рекомендувати її до впровадження в освітній процес сучасних ЗВО. Зокрема, основні компоненти розробленої методики доцільно застосовувати у навчанні дисциплін педагогічного циклу ("Історія педагогіки", "Педагогіка загальна", "Педагогіка", "Педагогічна творчість", "Методика виховної роботи", "Педагогіка вищої школи").

Здійснене дисертаційне дослідження не вичерпує всіх аспектів поставленої проблеми. Перспективу подальших досліджень вбачаємо у розробленні окремих методик використання КОМФППК майбутніх учителів інших спеціальностей; упровадження запропонованої КОМФППК у вивченні фахових дисциплін, що викладаються у майбутніх учителів інших галузей і спеціальностей.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

Посібник

1. Бобрицька В.І., Процька С.М. Комп'ютерно орієнтована освіта майбутніх філологів: навчально-методичний посібник для студентів ЗВО. Полтава: Скайтек, 2016. 136 с.

Статті у наукових фахових виданнях України

2. Процька С.М. Організаційно-методичні аспекти науково-дослідної роботи студентів напряму підготовки "Філологія". *Наукові записки, Серія педагогічні та історичні науки: збірник наукових статей*. М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Нац. пед. ун-т імені М.П.Драгоманова / укл. Л.Л. Макаренко. Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2012. Випуск СШ (103). С. 199–205.

3. Бобрицька В.І., Процька С.М. Організаційно-педагогічні умови застосування інформаційно-комунікаційних технологій у процесі професійної підготовки студентів гуманітарних спеціальностей. *Збірник наукових праць*, Житомир. 2013. С. 52–54.

4. Процька С.М. Формування професійних компетентностей майбутніх філологів засобами комп'ютерно орієнтованого середовища навчання. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: Зб. наук. пр. / Редкол.: І.А. Зязюн (голова) та ін. Київ-Вінниця: ТОВ фірма "Планер", 2014. Випуск 39. С. 399–401.*

5. Процька С.М. Роль хмарних технологій у формуванні професійних компетентностей бакалаврів філологів в умовах інформатизації освіти. *Педагогічний процес: теорія і практика: Зб. наук. пр. Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка, Благод. фонд ім. Антона Макаренка. Київ: Едельвейс, 2015. Випуск 5-6. С. 88–92 (включ. до міжнар. наукометрич. баз).*

6. Процька С.М. Мережні ІКТ як основа комп'ютерно орієнтованої методики формування професійних компетентностей майбутніх філологів. *Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка: зб. наук. пр. Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. / редкол.: Огнев'юк В.О., Хоружа Л.Л. та ін. Київ: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2017. Випуск 27. С. 105–108.*

7. Бобрицька В.І., Процька С.М. Формування професійних компетентностей майбутніх філологів засобами комп'ютерно орієнтованих технологій. [Електронний ресурс]. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2017. № 2 (58). С. 59–66, URL:

<http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/issue/view/87/showToc> (включ. до міжнар. наукометрич. баз).

8. Bobrytska V.I., Protska S.M. Formation of professional competencies of the future teachers by means of a computer-based methodology: investigational approach". [Електронний ресурс]. *Інформаційні технології і засоби навчання*, 2018. № 5 (67). С. 121–133. URL:

<https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/issue/view/96/showToc> (включ. до міжнар. наукометрич. баз).

Статті у зарубіжних виданнях

9. Protska S.M. Computer oriented methods of formation of professional competence of future philologists. *European humanities studies: State and Society*. EUROPEJSKIE STUDIA HUMANISTYCZNE: Panstwo i Spoleczenstwo. 2016. Т. 4. Р. 172–183. (включ. до міжнар. наукометрич. баз).

10. Protska S.M. Computer oriented methods of formation of professional competence of future teachers of philology in the structure of open education. *European humanities studies: State and Society*. EUROPEJSKIE STUDIA HUMANISTYCZNE: Panstwo i Spoleczenstwo. 2017. Т. 5. Р. 132–143. (включ. до міжнар. наукометрич. баз).

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

11. Процька С.М. Формування толерантності як складника професійної компетентності студента в процесі вивчення курсу "Загальна педагогіка". *Людські цінності і толерантність у сучасному світі: міжконтинентальний діалог інтелектуалів*: матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 16 листопада 2011 р.). М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Київ. ун-т ім. Б. Грінченка та ін. / за заг. ред. Огнев'юка В.О.; редкол.: В.О. Огнев'юка, Л.Л. Хоружа, С.О. Сисоева, Н. М. Віннікова. Київ: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2011. С. 252–254.

12. Бобрицька В.І., Процька С.М. Актуальність проблеми застосування інформаційно-освітнього порталу у професійній підготовці майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей. *Наука, освіта, суспільство очима молодих*: матер. VI Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Рівне, 14-15 травня 2013 р.). Рівне. 2013. С. 20–22.

13. Процька С.М. Використання засобів інформаційно-освітнього порталу у процесі підготовки майбутніх учителів-філологів. [Електронний ресурс]. *Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих учених "Наукова молодь-2013"*. (м. Київ, 12 грудня 2013 р.). URL: http://project.zu.edu.ua/conference/Conference.php?h_id=4

14. Бобрицька В.І., Процька С.М. Комп'ютерно орієнтоване середовище навчання як засіб формування професійних компетентностей у майбутніх учителів. [Електронний ресурс]. *Матеріали Міжнародного семінару "Хмарні*

технології в освіті" (м. Київ, 20 грудня 2013 р.).
URL: <http://tmn.ccjournals.eu/index.php/cte/2013>

15. Процька С.М. Педагогічні умови формування професійних компетентностей у майбутніх філологів засобами комп'ютерно орієнтованої методичної системи навчання. *Дослідження молодих учених у контексті розвитку сучасної науки*: матер. IV щорічної Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Київ, 27 березня 2014 р.). М-во освіти і науки України, Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, Благод. фонд сприян. розв. осв. ім. Б. Грінченка. / за заг. ред. Огнев'юка В.О. / редкол.: В.О. Огнев'юка, Л.Л. Хоружа, Н.М. Віннікова, О.В. Дудар. Київ: Київ. ун-т імені Б. Грінченка, 2014. С. 155–161.

16. Процька С.М. Комп'ютерно орієнтована методика формування професійних компетентностей у майбутніх філологів як проблема. [Електронний ресурс]. *Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих учених "Наукова молодь-2014"* (м. Київ, 11 грудня 2014 р.). URL: http://conf.iitlt.gov.ua/Conference.php?h_id=5

17. Процька С.М. Комп'ютерно орієнтована методика формування професійних компетентностей майбутніх філологів у структурі КОМСН. [Електронний ресурс]. *Матеріали Звітної наукової конференції присвяченої 15-річчю Інституту інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України* (м. Київ, 27 березня 2014 р.). URL: <http://iitlt.gov.ua>

18. Процька С.М. Формування професійних компетентностей майбутніх філологів засобами комп'ютерно орієнтованої педагогічної системи. [Електронний ресурс]. *Матеріали Звітної наукової конференції Інституту інформаційних технологій і засобів навчання АПН України* (м. Київ, 19 березня 2015 р.). URL: http://conf.iitlt.gov.ua/Conference.php?h_id=10

19. Процька С.М. Особистісно орієнтоване навчання як складова комп'ютерно орієнтованої системи освіти майбутніх філологів. *Дослідження молодих учених у контексті розвитку сучасної науки*: матер. V щорічної Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Київ, 09 квітня 2015 р.). М-во освіти і науки України, Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, Благод. фонд сприян. розв. осв. ім. Б. Грінченка / за заг. ред. Огнев'юка В.О. / ред. кол.: В.О. Огнев'юк, Л.Л. Хоружа, В.В. Прошкін, О.В. Дудар. Київ: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2015. С. 130–134.

20. Процька С.М. Комп'ютерно орієнтована методика формування професійних компетентностей майбутніх філологів у системі дистанційного навчання. *Матеріали XI Міжнародн. конф. "Стратегія якості в пром-сти і освіті"* (г. Варна, 1-7 юня 2015 г.). в 2т. Т.1.-Д. Варна. 2015. С. 370–373.

21. Процька С.М. Застосування комп'ютерно орієнтованої методики формування професійних компетентностей майбутніх філологів: практичний аспект. [Електронний ресурс]. *Матеріали X Міжнародної конференції "Нові інформаційні технології в освіті для всіх: безперервна освіта"* (ІТЕА-2015) (м. Київ, 27 листопада 2015 р.). URL: https://issuu.com/iteaconf/docs/2_itea_2014_ua

22. Процька С.М. Роль хмарних сервісів у формуванні професійних компетентностей бакалаврів філологів в умовах інформатизації освіти", [Електронний ресурс]. *Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної*

конференції молодих учених "Наукова молодь-2015" (м. Київ, 10 грудня 2015 р.)
URL: http://conf.iitlt.gov.ua/Conference.php?h_id=5

23. Процька С.М. Використання ментальних карт у комп'ютерно орієнтованій методиці формування професійних компетентностей майбутніх філологів. [Електронний ресурс]. *Матеріали Звітної наукової конференції Інституту інформаційних технологій і засобів навчання АПН України* (м. Київ, 21 березня 2016 р.). URL: http://conf.iitlt.gov.ua/Conference.php?h_id=10

24. Процька С.М. Правові засади формування професійних компетентностей бакалаврів філологів в умовах комп'ютерно орієнтованої освіти. *Формування державної освітньої політики: філософські, теоретичні та прикладні аспекти* / за ред. В.П. Андрущенка. Мін-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т імені М.П. Драгоманова. Тематичний випуск: збірник наукових статей. Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2016. С. 124–127.

25. Процька С.М. Компоненти комп'ютерно орієнтованої методики формування професійних компетентностей майбутніх філологів. [Електронний ресурс]. *Матеріали III Міжнародного семінару "Хмарні технології в освіті"* (м. Київ, 20 травня 2016 р.)
URL: <http://tmn.ccjournals.eu/index.php/cte/cte2015/schedConf/presentations>

26. Процька С.М. Характеристика нормативно-правової бази проблеми формування професійних компетентностей майбутніх філологів в умовах комп'ютерно орієнтованої освіти. [Електронний ресурс]. *Матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих учених "Наукова молодь-2016"* (м. Київ, 15 грудня 2016 р.)
URL: http://conf.iitlt.gov.ua/Conference.php?h_id=14

27. Процька С.М. Модель формування професійних компетентностей майбутніх філологів засобами комп'ютерно орієнтованих ІКТ. [Електронний ресурс]. *Матеріали Звітної наукової конференції Інституту інформаційних технологій і засобів навчання АПН України, присвяченої 25 річниці НАПН України* (м. Київ, 28 березня 2017 р.)
URL: http://conf.iitlt.gov.ua/Conference.php?h_id=15

Наукові праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

28. Фруктова Я.С., Процька С.М. Педагогіка загальна: електронний навчальний курс. [Електронний ресурс]. Київ. ун-т ім. Б. Грінченка.
URL: <http://e-learning.kubg.edu.ua/course/view.php?id=83>

29. Хоружа Л.Л., Чернуха Н.М., Паламарчук Л.Б., Тернопільська В.І., Желанова В.В., Саврасова-В'юн Т.О., Стеблецький А.Л., Козир М.В., Леонтєва І.В., Петрухан Л.Ю., Процька С.М. Педагогіка вищої школи: електронний навчальний курс. [Електронний ресурс]. Київ. ун-т ім. Б. Грінченка URL: <http://e-learning.kubg.edu.ua/course/view.php?id=2745>

АНОТАЦІЇ

Процька С. М. Комп'ютерно орієнтована методика формування професійно-педагогічної компетентності майбутніх учителів-філологів. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук (доктора філософії) за спеціальністю 13.00.10 "Інформаційно-комунікаційні технології в освіті". – Інститут інформаційних технологій та засобів навчання НАПН України. – Київ, 2019.

У дисертації досліджено проблему теоретичного обґрунтування та розроблення науково-методичного комп'ютерно орієнтованого супроводу формування професійно-педагогічної компетентності майбутніх учителів-філологів. Розроблено комп'ютерно орієнтовану методіку формування професійно-педагогічної компетентності (КОМФППК) майбутніх учителів-філологів, складниками якої є мета, зміст, комп'ютерно орієнтовані (КО) форми, КО методи й КО засоби навчання. Визначено та схарактеризовано структуру професійно-педагогічної компетентності (ППК) (предметна, інформаційно-цифрова, комунікативна, особистісна) майбутніх учителів-філологів та визначено критерії, показники та рівні її сформованості. Виокремлено й схарактеризовано педагогічні умови реалізації КО методичної системи формування ППК майбутніх учителів-філологів. Розроблено модель КО методичної системи формування ППК майбутніх учителів-філологів. Розроблено і впроваджено навчально-методичний комплекс використання КОМФППК майбутніх учителів-філологів в освітньому процесі сучасних закладів вищої освіти (ЗВО).

Ефективність розробленої методіки перевірена експериментально. Основні результати дослідження впроваджено у навчання майбутніх учителів-філологів у ЗВО.

Ключові слова: професійно-педагогічна компетентність, комп'ютерно орієнтована методіка формування професійно-педагогічної компетентності майбутніх учителів-філологів.

Процкая С. М. Компьютерно ориентированная методика формирования профессионально-педагогической компетентности будущих учителей-филологов. - Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.10 – информационно-коммуникационные технологии в образовании. – Институт информационных технологий и средств обучения НАПН Украины. – Киев, 2019.

В диссертации исследована проблема теоретического обоснования и разработки научно-методического компьютерно ориентированного сопровождения формирования профессионально-педагогической компетентности будущих учителей-филологов. Разработана компьютерно ориентированная методика формирования профессионально-педагогической компетентности (КОМФППК) будущих учителей-филологов и ее составляющие (цель, содержание, компьютерно ориентированные (КО) формы, КО методы и КО средства обучения. Определена и охарактеризована структура профессионально-педагогической компетентности (ППК) (предметная, информационно-цифровая, коммуникативная, личностная) будущих учителей-филологов, критерии, показатели и уровни их сформированности. Выделены и

охарактеризованы педагогические условия реализации КО методической системы формирования ППК будущих учителей-филологов. Разработана модель КО методической системы формирования ППК будущих учителей-филологов. Разработано и внедрено учебно-методическое сопровождение использования КОМФППК будущих учителей-филологов в образовательном процессе современных высших учебных заведений (ВУЗ).

Эффективность разработанной методики проверена экспериментально. Основные результаты исследования внедрены в обучение будущих учителей-филологов в ВУЗе.

Ключевые слова: профессионально-педагогическая компетентность, компьютерно ориентированная методика формирования профессионально-педагогической компетентности будущих учителей-филологов.

Protska, S. M. Computer-based methodology of formation of a professionalism-related pedagogical competency of the future teachers-philologists. – The manuscript.

The dissertation for the degree of PhD in education: the speciality reference number is 13.00.10 and the research subject area is "Information and Communication Technologies in Education" (01 "Education/Pedagogy"). – Institute of Information Technologies and Learning Tools of NAES of Ukraine, Kyiv, 2019.

The dissertation studies the problem of using the computer-based methodology of formation of a professionalism-related pedagogical competency (CBMFPPC) of future teachers-philologists in the educational process settings in higher education institutions (HEI).

The theoretical substantiation and development of the COMFPPC for future teachers of philology, the components of which are the goal (objectives) of learning (the formation of a professionalism-related pedagogical competency of the future teachers-philologists), learning content (the educational material for the disciplines of Pedagogy, as an example, for the students of the Bachelor's degree programmes, specialisation reference details are 014 "Secondary education", 035 "Philology", 01 Education, 03 Humanitarian sciences), computer-based forms of educational process organisation (classes (lectures, seminars, workshops, trainings and face-to-face classes, tutorials); self-study work; practical-experience-to-gain classes; monitoring arrangements), computer-based methods (the project-based learning method, cooperative learning, interactive methods: computer-based learning, methods of computer-based monitoring of students' preparedness for studies, computer-based methods of learning process monitoring and self-control, creating digital narratives) and computer-based learning tools (e-libraries, cloud services, e-social networks, special technologies for increasing the efficiency of designing and using CBLS network technology in e-DL, educational portal and modern mobile devices).

We determined and characterized the structure of the professionalism-related pedagogical competence (subject, informational-digital, communicative, personal) of the future teachers-philologists and criteria (a motivation-based and goal-setting criterion, a professionalism and cognitive criterion, a vocational and cognitive criterion, a reflexive and evolutionary criterion). We defined indicators and levels of their formation (elementary (reproductive) level, basic level and creative (advanced)

level). Our thesis outlines and characterizes the pedagogical conditions of implementation of computer-based methodical system for the formation of a professionalism-related pedagogical competency of the future teachers-philologists: the provision of a professional context; flexibility in the selection of forms and methods in the process of application; the involvement of the future teachers in the process of mastering the use of computer-based tools regarded as an activity that simulates various aspects of their future professional activities; performing the monitoring of the quality of the educational process.

We developed a model of computer-based methodical formation system for the formation of a professionalism-related pedagogical competency of the future teachers-philologists in the educational process of HEI. Understanding of the phenomenon studied as a complex type of activity, which includes the following components: 1) target; 2) methodological support; 3) activity-practical; 4) content; 5) activity-correction, in our view, seems to be the basis of the construction of the model of the use of CBMFPPC for the future teachers-philologists. We developed and implemented educational and methodical support for the use of CBMFPPC by future teachers of philology in the educational process of HEI. The consolidated results of the pedagogical investigation provided the proof that the formation of the professionalism-related pedagogical competency of the future teachers-philologists combined with the application of the computer-based methodology in the process of learning Pedagogy disciplines at HEI showed to be effective if its theoretical and methodological principles had matched three aspects, namely: the structure of a professionalism-related pedagogical competency of a specialist in the pedagogical sphere, the criteria of its formedness and the specifics of learning of the future teachers-philologists, which made itself in the direction of forming of a dynamic combination of professional knowledge in them, professional skills and abilities, ways of thinking, views and values, and other personal qualities determining students' ability to successfully conduct educational and professional activities.

The effectiveness of the developed method has been verified experimentally. The main results of the research were introduced into the training process of the future teachers-philologists in the HEI of Ukraine.

Key words: professionalism-related pedagogical competency, computer-based methodology of formation of professionalism-related pedagogical competency of the future teachers-philologists.

Наклад 100. Папір офсетний. Ум.-др. арк. 0,9.
Підписано до друку 08.04.2019. Замовлення 493.

Надруковано в «МП Леся».
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єктів видавничої справи серія ДК № 892 від 08.04.2002.

«МП Леся»
03148, Київ, а/с 115.
Тел./факс: (066) 60-50-199, (098) 455-41-17
E-mail: lesya3000@ukr.net